

Rahoitusmarkkinaraportti

1 • 2013

- Lainamarginaalit suurentuneet eniten pienimmissä lainoissa
- Yritysten rahoitusrakenne muuttunut
- Pohjoismaat kiristämässä asuntoluotonantoa koskevaa sääntelyä
- Maksujenvälityksessä edelleen häiriöitä

Suomen Pankki

Rahoitusmarkkina- ja tilasto-osasto

26.3.2013

Sisällys

1	Rahoituksen välitys	4
1.1	Kriisimaiden pankit kotivaltioidensa rahoittajina	4
1.2	Kotitalouksien velkaantuminen ja asuntojen hintojen nousu Suomessa Pohjoismaiden maltillisinta	6
1.3	Suomen kulutusluottomarkkinat vahvasti pankkikeskeiset	8
2	Pankit ja vakuutuslaitokset	11
2.1	Suomalaiset finanssikonsernit kohensivat kannattavuuttaan vuonna 2012	11
2.2	Marginaalit leventyneet eniten asuntolainoissa ja pienissä yrityslainoissa	13
3	Arvopaperimarkkinat	15
3.1	Yritysten rahoitusrakenne muuttumassa?	15
4	Infrastruktuuri	18
4.1	SEPA-siirtymä loppukirivaiheessa	18
4.2	Maksujenvälityksessä edelleen häiriötä	20
4.3	Kannanottoopyyntö tilitietojen käytön edellytyksistä	21
5	Sääntelyn ja valvonnan keskeisiä hankkeita	23
5.1	Pohjoismaat kiristävät asuntoluotonannon sääntelyä	23
5.2	Maailmanlaajuinen oikeushenkilötunnus finanssimarkkinoilla toimiville yhteisöille	25

Kuvioluettelo

Kuvio 1.	Rahalaitosten osuus kotimaansa julkisyhteisöjen arvopaperivelasta GIIPS-maissa ja Suomessa	4
Kuvio 2.	Rahalaitosten velkakirjasaamiset kotimaansa julkisyhteisöiltä GIIPS-maissa ja Suomessa	4
Kuvio 3.	Kotitalouksien lainakannan vuosimuutos	6
Kuvio 4.	Asuntolainakannan keskikorko	6
Kuvio 5.	Asuntojen reaaliset hinnat	7
Kuvio 6.	Kotitalouksien velkaantuneisuus	7
Kuvio 7.	Suomen kotitalouksien kulutusluottokanta luotonantajien mukaan	9
Kuvio 8.	Rahalaitosten myöntämien kulutusluottojen korot ja 3 kk:n euriboriin sidottujen luottojen laskennallinen korkomarginaali Suomessa	9
Kuvio 9.	Suomen luottolaitosten laina- ja talletuskannan keskikorot sekä kokonaismarginaali	11
Kuvio 10.	Suomen rahalaitosten uusien asunto- ja yrityslainojen keskikorot ja 3	

Projektiryhmä

Hanna Putkuri
Nina Björklund
Timo Iivarinen
Kimmo Koskinen
Marko Myller
Marianne Palva
Pertti Pylkkönen
Katja Taipalus
Eero Savolainen
Jukka Vauhkonen
Jere Virtanen

Finanssivalvonta

Anne Nisén
Erja Pullinen

Ohjaus

Kimmo Virolainen
Päivi Heikkinen
Katja Taipalus
Jouni Timonen

ISSN

1796-9301

kuukauden euribor	13
Kuvio 11. Suomen rahalaitosten uusien yrityslainojen keskikorot lainan koon mukaan	13
Kuvio 12. Suomen rahalaitosten uusien asunto- ja yritysainojen keskimarginaalit ja 3 kuukauden euribor	14
Kuvio 13. Suomen rahalaitosten uusien yritysainojen keskimarginaalit lainan koon mukaan	14
Kuvio 14. Alkuperäiseltä koron kiinnitysajaltaan korkeintaan vuodeksi sidottujen uusien enintään miljoonan euron yritysainojen keskikorot	14
Kuvio 15. Euroalueen yritysten pankkilainat ja liikkeeseen laskemat velkapaperit	15
Kuvio 16. Yksityisen sektorin JVK-emissiot	16
Kuvio 17. Suomalaisen yritysten korollisen velan rakenne	16
Kuvio 18. SEPA-tilisiirtojen osuus kaikista tilisiirroista maittain euroalueella 30.9.2012	18
Kuvio 19. SEPA-suoraveloitusten osuus kaikista suoraveloituksista euroalueen selvityskeskuksissa	19
Kuvio 20. Maksujenvälityksen häiriöt Suomessa häiriötyypeittäin vuosina 2010–2012	20
Kuvio 21. Maksuliikennehäiriöiden jakautuminen Suomessa kuukausittain vuonna 2012	20

Taulukkoluetelo

Taulukko 1. Suomessa toimivien pankkien liikevoitot, milj. euroa	12
--	----

1 Rahoituksen välitys

1.1 Kriisimaiden pankit kotivaltioidensa rahoittajina

Kimmo Koskinen ja Hanna Putkuri

Pankkien ja niiden kotivaltioiden välinen kohtalonyhteys on tiivistynyt etenkin euroalueen velkakriisimaissa. Kotimaisten valtionlainasaamisten määrä kriisimaiden pankkien taseissa on kasvanut merkittävästi, kun pankkien merkitys kotivaltioidensa velan rahoittajana on korostunut.

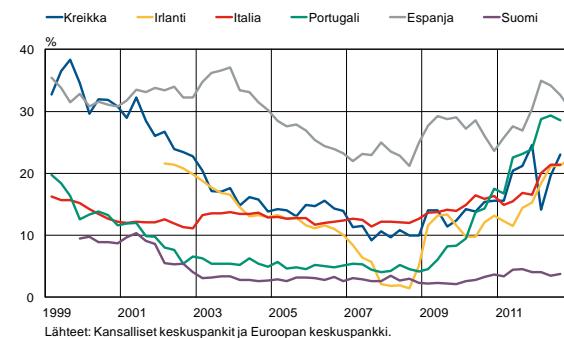
Euroalueen velkakriisin keskiössä olevien ns. GIIPS-maiden julkisyhteisöt¹ ovat velkaantuneet voimakkaasti kriisin edetessä. Samalla kriisimaiden pankkien merkitys kotivaltioidensa rahoittajana on kasvanut, kun ulkomaiset sijoittajat ovat kaihtaneet kriisimaiden valtionlainoihin liittyvää riskiä. Tämän kehityksen myötä kriisimaiden rahalaitosten hallussa oleva osuus kotimaansa julkisyhteisöjen liikkeeseen laskemasta arvopaperivelasta on kasvanut merkittävästi vuoden 2008 jälkeen (Kuvio 1). Ennen velkakriisin puhkeamista kehitys oli useimmissa maissa vastakkaista, kun euron käyttöönotto poisti euroalueen sisäisen valuuttakurssiriskin ja valtioriskejä pidettiin yleisesti pieninä.

Kriisimaiden pankkien arvopaperisijoitustoiminnassa voimistuneen kotimarkkinoiden suosimiseen liittyvän niin kutsutun home bias -ilmiön myötä kotimaisten valtionlainasaamisten määrä näiden pankkien taseissa on kasvanut tuntuvasti. Voimakkaimmin tämä

¹ GIIPS-maat ovat Kreikka, Irlanti, Italia, Portugali ja Espanja ja julkisyhteisöjä valtionhallinto, paikallishallinto ja sosiaaliturvarahastot.

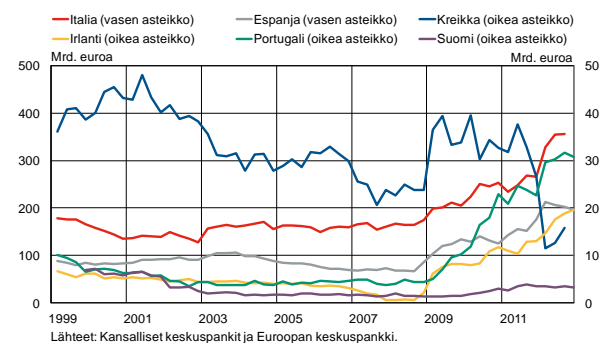
näkyi Espanjassa ja Italiassa esim. vuoden 2012 alkupuolella, jolloin pankit lisäsivät sijoituksia kotimaisten julkisyhteisöjen arvopapereihin (Kuvio 2). Espanjassa pankkien kotimaiset valtionlainasaamiset ovat sen jälkeen hieman supistuneet.

Kuvio 1. Rahalaitosten osuus kotimaansa julkisyhteisöjen arvopaperivelasta GIIPS-maissa ja Suomessa

Lähteet: Kansalliset keskuspankit ja Euroopan keskuspankki.

Kuvio 2. Rahalaitosten velkakirjasaamiset kotimaansa julkisyhteisöiltä GIIPS-maissa ja Suomessa

Lähteet: Kansalliset keskuspankit ja Euroopan keskuspankki.

Euroalueen maiden välillä on kuitenkin myös merkittäviä eroja. Kreikassa pankkien arvopaperisaamisten määrä väheni merkittävästi Kreikan valtionlainojen kasvaneen velkajärjestelyn myötä. Hyvän luottoluokituksen maissa velkakriisi ei ole merkittävästi lisännyt pankkien saamia kotimaansa julkiselta sektorilta. Esimerkiksi valtaosa Suomen valtion arvopaperivelasta on ulkomaisten sijoittajien hallussa (Kuvio 1).

Pankkien valtionlainsijoitusten taustalla kriisiin ja sääntelyyn liittyviä tekijöitä

Pankkien arvopaperisijoitustoiminnassa voimistuneen home bias -ilmiön ja yleisemmin pankkien valtionlainasaamisten kasvun taustalla on useita rinnakkaisia tekijöitä. Nämä tekijät liittyvät sekä käynnissä olevaan euroalueen valtionvelkakriisiin että pankkien sääntelyyn.²

Ensinnäkin valtiot ja kansalliset pankkijärjestelmät ovat monella tavoin riippuvaisia toisistaan. Pankit ovat riippuvaisia kotivaltionsa suorasta ja implisiittisestä tuesta, ja pankkien rahoituskustannukset ovat kytköksissä kotivaltion luottokelpoisuuteen. Lisäksi vakaa pankkijärjestelmä ja rahoituksen välitys ovat välttämättömiä koko talouden tasapainoisen kehityksen tukemiseksi. Näiden kytkösten vuoksi pankeilla on kannustin sijoittaa ensisijaisesti kotimaisiin valtionlainoihin ja välttää ulkomaista, ylimääräistä valtioriskiä.

Toiseksi pankit ovat käyttäneet valtionlainasaamia oman markkinaehtoisen ja keskuspankkirahoituksen vakuutena, kun vakuudellisen varainhankinnan merkitys on kriisin aikana korostunut. Kolmantena kriisiin liittyvänä tekijänä pankkien julkinen pääomittaminen on lisännyt pankkien ja niiden kotivaltioiden välisiä ristiinkytköksiä. Kotivaltioiden tekemien osakesijoitusten vastineräksi pankkien taseisiin on kirjattu laina- tai velkakirjasaamisia valtiolta.

EU:n luottolaitosdirektiivin mukaan pankkien saamiseen jäsenvaltioilta voi soveltaa pankkien vakavaraisuuslaskennassa yleistä nollariskipainoa, kun valtionlainasaamiset ovat valtion kotimaanvaluutan määräisiä, ja ne on rahoitettu samassa valuutassa. Valtionlainasaamisten kasvu ei siis lisää pankkien riskipainotet-

² Eräissä maissa luottolaitosten julkisyhteisöille myöntämien lainojen suurta määrää selittävät myös luottolaitossektoriin sisältyvät, yksinomaan julkisyhteisöitä rahoittavat erityisluottolaitokset.

tuja saamia eikä niiden perusteella määräytyviä omia varoja koskevia viranomaisvaatimuksia.³

Toinen pankkien sääntelyyn liittyvä valtionlainsijoituksia suosiva tekijä on EU:ssa vuonna 2015 asteittain voimaan tuleva maksuvalmiusvaatimus (liquidity coverage ratio, LCR). Se velvoittaa pankeja pitämään hallussaan aiempaa enemmän hyvälaatuista likvidejä varoja, esimerkiksi valtionlainasaamia, lyhytaikaisen maksuvalmiutensa turvaamiseksi.

Pankkien ja valtioiden kohtalonyhteys ylläpitää rahoitusolojen eriytymistä euroalueella

Pankkien ja niiden kotivaltioiden tiivis kohtalonyhteys on osaltaan johtanut rahapolitiikan ja rahoituksen epätasaiseen välittymiseen euroalueella. Pankkien, yritysten ja kotitalouksien lainakorot ovat kussakin maassa voimakkaasti korreloituneet, mutta luottoluokituksestaan hyvien ja heikkojen maiden väliset korkoerot ovat kasvaneet poikkeuksellisen suuriksi.

Lisäksi julkisyhteisöjen rahoittamisen lisääntymisen on voinut syrjäyttää pankkien yksityiselle sektorille välittämää rahoitusta. Euroalueen pankkikeskeisillä rahoitusmarkkinoilla tämä on voinut kiristää rahoitusoloja ja rahoituksen saatavuutta etenkin kriisimaissa, joissa pankkisektorin tila on heikoin ja pankkien tarve sopeuttaa taseitaan (deleveraging) suurin.

Valtioriskien kasvu ei käy täysin ilmi pankkien taloudellisesta raportoinnista. Valtaosa eurooppalaisten pankkien hallussa olevista valtionlainoista on kirjattu niiden rahoitustaseeseen, eli näitä saamia ei kirjata tulosvaikutteisesti käypään arvoon. Euroopan pankkiviranomaisen (EBA) vaatimukset pankkien pääomien vahvistamisesta ja seurannasta ovat kuitenkin osaltaan merkittävästi vähentäneet pankkien taseiden laatuun ja valtioriskeihin liittyvää epävarmuutta.

³ Euroopan pankkiviranomainen (EBA) antoi syksyllä 2011 suosituksen, että suuret eurooppalaiset pankit kerryttävät ylimääräisen pääomapuskurin valtionlainoihin liittyvien riskien kattamiseksi.

1.2 Kotitalouksien velkaantuminen ja asuntojen hintojen nousu Suomessa Pohjoismaiden maltillisinta

Kimmo Koskinen ja Hanna Putkuri

Kotitalouksien velkaantuminen on jatkunut Pohjoismaissa finanssikriisinkin aikana. Kotitalouksille myönnettyjen lainojen kasvuvauhti on hidastunut voimakkaimmin Tanskassa ja Islannissa, missä asuntojen hinnat ovat laskeneet merkittävästi kriisin puhkeamisen jälkeen. Pohjoismaisessa kehityksessä on myös huomattavia rakenteellisia eroja.

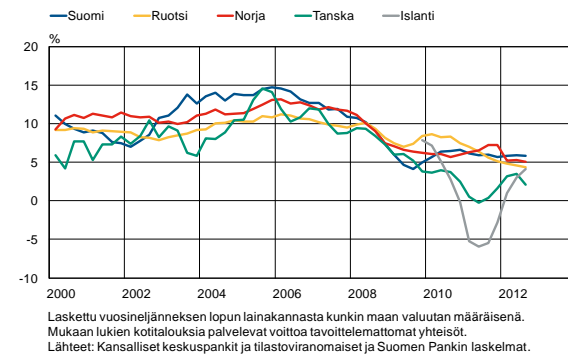
Kotitalouksien lainakannan kasvuvauhti hidastui finanssikriisin puhkeamisen jälkeen kaikissa Pohjoismaissa. Suomessa, Ruotsissa ja Norjassa kasvuvauhti on hidastunut 4–6 prosentin tuntumaan, kun taas Tanskassa kasvu pysähtyi hetkellisesti vuonna 2011 ja on ollut sen jälkeen varsin hidasta (Kuvio 3). Islannissa vertailukelpoisen kuvan saamista hankaloittavat valuuttalainojen kruunumääräisen arvon voimakas kasvu ennen vuotta 2009 ja sen jälkeiset viranomais-toimenpiteet kotitalouksien velkataakan ja velanhoitorasituksen helpottamiseksi.⁴

Asuntolainakannan keskiporot ovat kehittyneet Pohjoismaissa samansuuntaisesti, mutta maiden väliset korkoerot ovat kasvaneet vuoden 2008 jälkeen (Kuvio

⁴ Islannin kehityksestä tarkemmin, ks. esim. IMF (huhtikuu 2012) Dealing with household debt. World economic outlook (luku 3). Muissa Pohjoismaissa toteutettuja ja suunniteltuja asuntoluotonantoa koskevia sääntelyuudistuksia käsitellään tämän raportin artikkelissa 5.1.

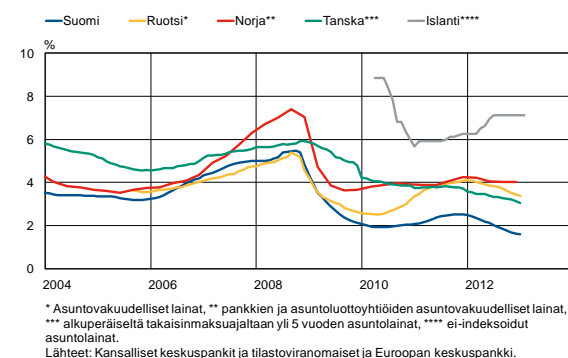
4). Erilaiset hinnoittelukäytännöt kuitenkin hankaloittavat maiden välistä vertailua.

Kuvio 3. Kotitalouksien lainakannan vuosimuutos

Suomessa valtaosa asuntolainoista on vaihtuvakorkoisia, joten kannan keskiporot on laskenut historiallisen matalaksi euriborkkojen alenemisen myötä. Myös Ruotsissa ja Norjassa asuntolainat ovat valtaosin vaihtuvakorkoisia, mutta Ruotsin ja Norjan keskuspankin ohjauskorot ja asuntolainojen viitekorkoina yleiset käytetyt pankkien väliset rahamarkkinakorot⁵ ovat korkeammat kuin euroalueen vastaavat korot. Lisäksi Ruotsissa suurempi osa asuntolainoista on kiinteäkorkoisia, mikä pitää asuntolainojen keskiporon tyypillisesti korkeampana matalien korkojen vallitessa.⁶

Kuvio 4. Asuntolainakannan keskiporot

Tanskassa valtaosa asuntolainoista on kiinteäkorkoisia, mikä johtuu asuntoluotonantoon erikoistuneiden, pit-

⁵ Ruotsin stibor- ja Norjan niborkorot.

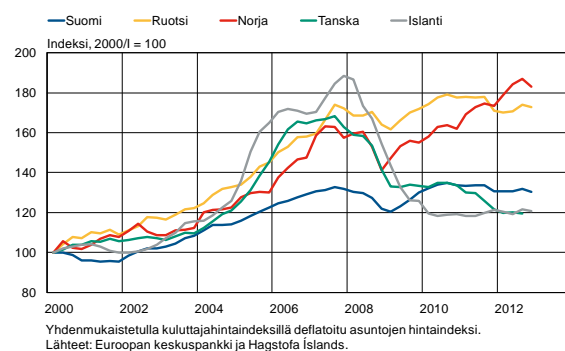
⁶ Maiden välillä on eroja myös sen suhteen, kuinka helposti pankki voi muuttaa lainan marginaalia laina-aikana.

käaikaiseen varainhankintaan nojaavien asuntoluotto-pankkien merkittävästä roolista. Tämän vuoksi asuntolainakorkojen kehitys on ollut Tanskassa tasaisempaa kuin Suomessa, Ruotsissa ja Norjassa.

Islannissa asuntolainojen hinnoittelu on eronnut merkittävästi muista Pohjoismaista. Ennen finanssikriisiä valtaosa islantilaisten asuntolainoista oli joko indeksoitu inflaation kehitykseen tai sidottu ulkomaisiin valuuttoihin. Valuuttakurssisidonnaiset lainat kiellettiin finanssikriisin puhkeamisen jälkeen ja yhä enemmän on myönnetty ei-indeksoituja asuntolainoja.⁷

Asuntojen reaaliset, yhdenmukaistetulla kuluttajahintaindeksillä deflatoidut hinnat nousivat ennen finanssikriisiä kaikissa Pohjoismaissa, nopeimmin Tanskassa ja Islannissa (Kuvio 5). Kriisin puhkeamisen jälkeen asuntojen hinnat ovat laskeneet Tanskassa vajaan kolmanneksen ja Islannissa runsaan kolmanneksen vuoden 2007 kalleimpiin hintoihin verrattuna. Tanskassa asuntomarkkinoiden hiljenemisen taustalla on kriisin lisäksi kiinteistöverotukseen liittyviä tekijöitä.⁸

Kuvio 5. Asuntojen reaaliset hinnat

Suomessa ja Ruotsissa asuntojen reaaliset hinnat ovat laskeneet vain niukasti vuoden 2007 lopun tilanteeseen

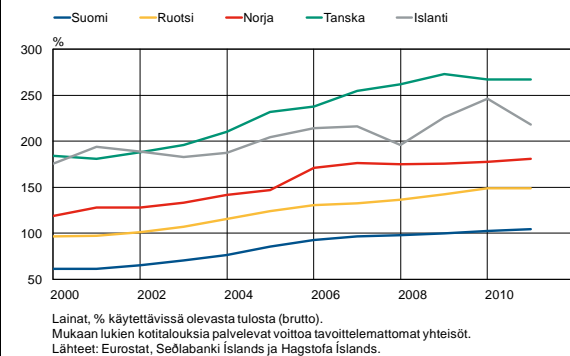
⁷ Indeksoiduissa lainoissa inflaation kustannus lisätään lainan pääomaan, eivätkä muutokset näy nimellisessä korossa. Vuoden 2012 alussa ei-indeksoitujen asuntolainojen osuus oli jo 90 % kaikista uusista asuntolainoista ja valtaosa lainoista on vaihtuvakorkoisia.

⁸ Danmarks Nationalbank (2012) Financial stability 2012.

verrattuna. Suomessa asuntojen hintojen kehitys on ollut koko 2000-luvun ajan selvästi maltillisempaa kuin muissa Pohjoismaissa. Norjassa asuntojen hinnat ovat nousseet voimakkaasti vuoden 2008 notkahduksen jälkeen, kun öljyn hinnan kalleus on tukenut Norjan taloutta ja kotitalouksien reaalityulojen nopeaa kasvua.⁹

Kotitalouksien velkaantuneisuus on kasvanut Pohjoismaissa tasaisesti 2000-luvulla, ja samalla maiden väliset erot ovat pysytelleet suurina (Kuvio 6).¹⁰ Näitä merkittäviä rakenteellisia eroja selittävät erilaiset asuntorahoituksen muodot (erikoistuneet asuntoluottopankit Ruotsissa ja erityisesti Tanskassa), erot asuntolainojen keskimääräisissä takaisinmaksuajoissa ja lyhennystavoissa (pitkät laina-ajat Ruotsissa ja Tanskassa sekä kuluttajahintaindeksiin sidotut lainat Islannissa), erot omistusasumisen yleisyydessä, asuntojen suuruudessa ja asumisväljyydessä sekä erot kotitalouksien varallisuudessa.¹¹

Kuvio 6. Kotitalouksien velkaantuneisuus

⁹ Norges Bank (2012) Financial stability report 2/2012.

¹⁰ Velkaantuneisuusaste voidaan määritellä eri tavoin. Tässä tarkastellaan kansainvälisissä vertailuissa usein käytettyä indikaattoria, jossa rahoitustilinpidon mukainen kotitalouksien lainavelka suhteutetaan kotitalouksien käytettävissä olevaan, eläkerahasto-osuudella oikaistuu tuloon ennen laskennallista pääoman kulumista.

¹¹ Ks. tarkemmin Heidi Schauman (2012) Asuntomarkkinat ja kotitalouksien velka – pohjoismainen vertailu. BoF Online 5/2012.

1.3 Suomen kulutusluotto- markkinat vahvasti pank- kikeskeiset

Kimmo Koskinen ja Eero Savolainen

Lähes 90 % kotitalouksien kulutusluottoista myönnetään rahalaitosten kautta. Kulutusluottojen kasvu on hidastunut viime vuosina, mutta on yhä nopeampaa kuin euroalueella keskimäärin. Kulutusluottojen marginaalit ovat olleet kasvussa. Rahalaitosten kulutusluottoista on aiheutunut varsin vähän luottotappioita.

Kulutus on Suomen bruttokansantuotteen suurin yksittäinen kysyntäerä. Vuonna 2011 yksityisten kulutusmenojen osuus bruttokansantuotteesta oli 55 %.¹²

Kotitalouksien kulutuksella on siten suuri vaikutus talouskasvuun. Kulutuksen tulevaa kehitystä ennakoidaan muun muassa kuluttajabarometrilla, jossa kotitaloudet arvioivat tulevia kulutusaikomuksiaan. Myös kulutusluottoja voidaan käyttää tulevan kulutuksen ennakoivana indikaattorina.

Suomen rahoitustilastoissa kotitalousluotot eritellään käyttötarkoituksen mukaisesti asuntolainoihin, kulutusluottoihin, opintolainoihin ja muihin lainoihin. Nämä kansantalouden tilinpidon käsitteistä johdetut käyttötarkoituserittelymääritelmit ovat sinänsä yksiselitteisiä, mutta niiden soveltaminen voi olla joissakin tapauksissa tulkinnanvaraista.

Asunto- ja opintolainojen määritelmien soveltamisessa ei juuri ole ongelmia. Tosin asuntolainana nostettua luottoa voidaan osin käyttää myös kulutukseen tai muuhun tarkoitukseen, sillä luoton myöntäjä ei

¹² Yksityinen kulutus sisältää kotitalouksien ja kotitalouksia palvelevien voittoa tavoittelemattomien yhteisöjen kulutusmenot.

välttämättä tiedä lainan lopullista käyttötarkoitusta. Jotkin muut maat, kuten esimerkiksi Ruotsi, käyttävät luokittelukriteerinä lainavakuutta, joka on aina luoton myöntäjän tiedossa.

Mitä kulutusluottoihin sisältyy?

Suomessa kulutusluottoiksi määritellään kotitalouksien omaan käyttöön tulevien kulutustavaroiden ja palveluiden hankkimiseksi myönnettyt lainat.¹³ Kansantalouden tilinpidossa kulutukseen luetaan esimerkiksi ruoka, vaatteet, vuokra, energia, kestokulutustavarat, terveydenhoitopalvelut sekä vapaa-ajan palvelut. Myös autolainat luetaan kulutusluottoihin, sillä autot luokitellaan tilinpidossa kestokulutustavaroiksi. Asunnot ovat sen sijaan kiinteitä varoja ja arvopaperit rahoitusvaroja, joten niiden hankkimiseksi myönnettyt luotot eivät ole kulutusluottoja.

Suomessa kotitalouksien luottokanta oli syyskuun 2012 lopussa yhteensä 114 mrd. euroa.¹⁴ Valtaosa kotitalousluottoista on asuntoluottoja (74,5 %). Kulutusluottoja oli syyskuun lopussa 14,9 mrd. euroa, ja niiden osuus kotitalouksien koko luottokannasta oli 13,1 %.

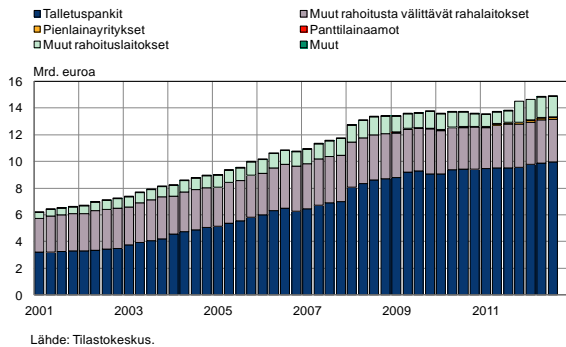
Suomen kulutusluottomarkkinat ovat hyvin pankkikeskeiset (Kuvio 7). Pankkien ja muiden rahalaitosten osuus kulutusluottokannasta oli syyskuun 2012 lopussa 89 %. Rahalaitokset myöntävät kertaluottojen lisäksi erilaisia kortti- ja tililuottoja, joita voidaan markkinoida tiettyjen tavaroiden tai palveluiden nimillä. Valtaosa tällaisista luottoista on pankkien tai niiden rahoitusyhtiöiden myöntämiä.

¹³ Elinkeinonharjoittajina toimivien kotitalouksien elinkeinotoiminnan rahoittamiseksi myönnettyjä luottoja ei lueta kulutusluottoihin. Käytännössä rajanveto elinkeinotoiminnan ja kulutuksen välillä voi olla vaikeata.

¹⁴ Tilastokeskuksen luottokantatilasto.

Kuvio 7. Suomen kotitalouksien kulutusluottokanta luotonantajien mukaan

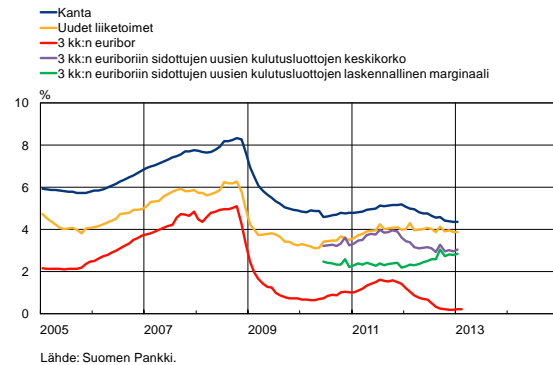
Ilman luottolaitostoimilupaa toimivat rahoitusyhtiöt ovat toiseksi suurin luotonantajaryhmä 10 prosentin markkinaosuudella. Pienlainayritysten ja panttilainaaomoiden yhteenlaskettu osuus kulutusluottojen arvosta jää yhteen prosenttiin. Näiden luotonantajien toiminnasta on olemassa huomattavasti vähemmän tilastotietoa kuin rahalaitosten.

Rahalaitosten myöntämästä kulutusluottokannasta noin 70 % on kertaluottoja, ja niistä noin 70 % on vakuudellisia. Luottojen vakuutena on pääasiassa asuntovarallisuutta. Korttiluottojen osuus kaikista kulutusluotoista on noin 20 % ja tililuottojen noin 10 %.

Kulutusluottojen korot vaihtelevat tuotteittain

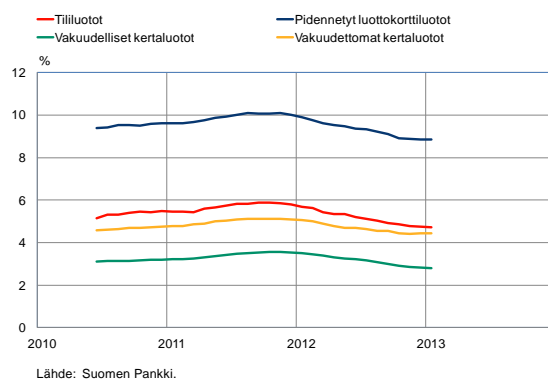
Rahalaitosten myöntämien kulutusluottojen kannan keskikorko oli 4,3 % tammikuussa 2013 ja uusien kulutusluottosopimusten 3,9 %. Asuntolainojen tapaan viitekorkojen viimeaikainen lasku ei näy täysimääräisesti kulutusluottojen hinnassa, sillä myös kulutusluottojen marginaalit ovat kasvaneet. Esimerkiksi 3 kuukauden euriborkorkoon sidotun uuden nostetun kulutusluoton korkoero viitekorkoon on kasvanut vuodessa noin 0,4 prosenttiyksikköä.

Kuvio 8. Rahalaitosten myöntämien kulutusluottojen korot ja 3 kk:n euriboriin sidottujen luottojen laskennallinen korkomarginaali Suomessa

Vakuudetonta kulutusluottoa saa pankista riippuen enimmillään 10 000–25 000 euroa.¹⁵ Vakuudettomia kulutusluottoja myönnetään yleensä pienehköjä hankintoja varten, ja ne ovat maturiteetiltaan keskimäärin selvästi lyhyempiä kuin vakuudelliset luotot. Vakuudettomien kertaluottojen keskimääräinen maturiteetti on 5–6 vuotta, kun vakuudellisten luottojen maturiteetti on lähes 10 vuotta. Vakuudellisen¹⁶ kulutusluoton keskikorko oli tammikuussa 2013 keskimäärin 2,8 % ja vakuudettoman kulutusluoton 4,4 %. Tililuottojen keskikorko oli tammikuussa 4,7 % ja korollisten pidennettyjen luottokorttiluottojen keskikorko 8,8 %.

Kuvio 3. Rahalaitosten myöntämien kulutusluottojen keskikorot vaateittain Suomessa

¹⁵ Lähteenä on käytetty pankkien internetsivuillaan julkaisemia tietoja.

¹⁶ Sekä täysvakuudelliset että vakuusvajeelliset.

Kertaluotoista noin 60 % on sidottu euriborkorkoihin. Pankkien omiin viitekorkoihin sidottujen lainojen osuus on noin 20 % ja kiinteäkorkoisten kulutusluottojen osuus noin 19 %. Kiinteäkorkoisten kertaluottojen osuus on ollut kasvussa varsinkin vakuudettomissa luotoissa. Tätä selittää etenkin vakuudettomien kiinteäkorkoisten lainojen matala korkotaso suhteessa vastaaviin euriborkorkoihin sidottuihin lainoihin.

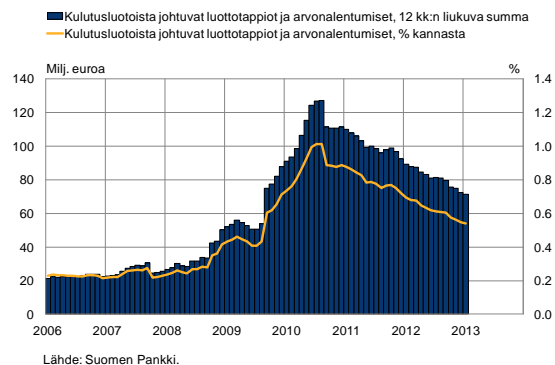
Vielä elokuussa 2011 lähes puolet kaikista euriborkorkoihin sidotuista uusista nostetuista kulutusluotoista oli sidottu 3 kuukauden euriboriin, mutta vuoden 2012 loppuun mennessä käytetyimmäksi viitekoroksi oli noussut 12 kuukauden euribor, vaikka se oli noin 0,5 prosenttiyksikköä korkeampi.

Kulutusluottojen kasvuvauhti hitaampi kuin ennen kriisiä

Rahalaitosten kotitalouksille myöntämien kulutusluottojen kasvu on ollut viime vuodet selvästi hitaampaa kuin vielä ennen finanssikriisiä, jolloin kulutusluottojen vuosikasvu vaihteli noin 8–14 prosentissa. Kasvuvauhti on tosin hieman kiihtynyt vuodesta 2010 mutta pysynyt kuitenkin maltillisena. Vuoden 2012 lopulla kulutusluottokannan vuosikasvu oli noin 4 %, mikä on hieman hitaampaa kuin vuoden alkupuolella. Kasvun hidastuminen johtui etenkin vakuudellisten kertaluottojen vuosikasvun hiljenemisestä.

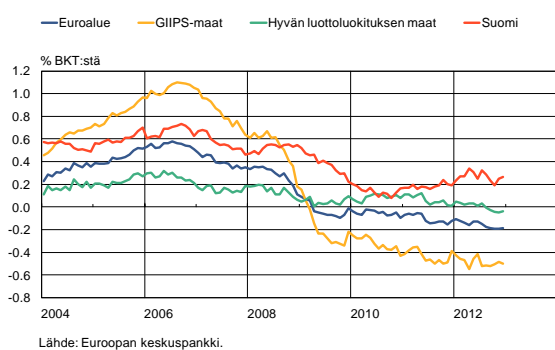
Kulutusluotoista aiheutuu tyypillisesti enemmän luottotappioita kuin esimerkiksi asuntoluotoista. Suomessa rahalaitosten myöntämistä kulutusluotoista on kuitenkin kirjattu verrattain vähän luottotappioita. Ennen finanssikriisiä luottotappiotaso (luottotappiot, % kulutusluottokannasta) oli noin 0,2 %. Luottotappiot alkoivat kasvaa vuonna 2008, ja huippu saavutettiin vuonna 2010, jolloin luottotappiotaso oli 0,9 %. Tämän jälkeen luottotappiot ovat vähentyneet mutta jääneet silti suuremmiksi kuin ennen kriisiä.

Kuvio 4. Luottotappiot ja arvonalentumiset rahalaitosten myöntämistä kulutusluotoista¹⁷

Kulutusluottojen kasvu on eriytynyt euroalueella kriisin aikana. Kulutusluottojen kysyntä supistui monissa maissa suhteellisesti nopeammin kuin bruttokansantuote. Muutokset olivat erityisen suuria GIIPS-maissa, joissa kulutusluotot kasvoivat kriisiä edeltävinä vuosina selvästi nopeammin kuin euroalueella keskimäärin ja vastaavasti supistui nopeammin kriisin puhkeamisen jälkeen. Hyvän luottoluokituksen maissa kehitys on ollut varsin tasaista. Suomen kehitys poikkeaa useimmista muista maista, sillä kulutusluottokanta ei ole supistunut missään vaiheessa.

Kuvio 5. Kulutusluottojen liukuva 12 kuukauden virta suhteessa bruttokansantuotteeseen euroalueella ja sen eräissä maaryhmissä

¹⁷ Suomen Pankin tiedonkeruu muuttui kesäkuussa 2010, joten ennen sitä kerätyt luottotappio- ja arvonalentumistiedot eivät ole välttämättä täysin vertailukelpoisia.

2 Pankit ja vakuutuslaitokset

2.1 Suomalaiset finanssikonsernit kohensivat kannattavuuttaan vuonna 2012

Eero Savolainen

Suomalaiset finanssikonsernit paransivat kannattavuuttaan vuoden 2012 aikana haasteellisesta toimintaympäristöstä huolimatta. Korkokate supistui, mutta muut tuotot kasvoivat.

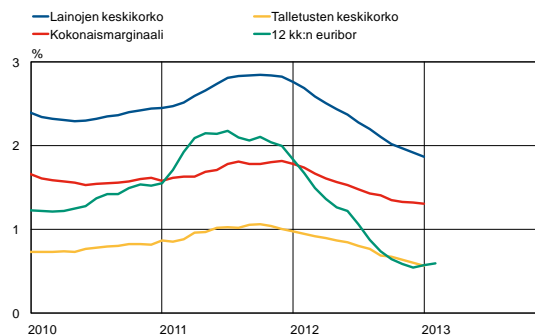
Suomalaiset finanssikonsernit¹⁸ tekivät yhteensä noin 2,5 mrd. euron liikevoiton vuonna 2012. Yhteenlaskettu liikevoitto oli 11 % suurempi kuin vuotta aiemmin. Nordea Pankki Suomen (1,6 mrd. euroa) ja OP-Pohjola-ryhmän (0,6 mrd. euroa) liikevoittojen osuus oli 87 % finanssikonsernien yhteenlasketusta liikevoitosta. Yksikään finanssikonserni tai pankkiryhmä ei tehnyt liiketappiota, ja kaikki paransivat tulostaan edellisvuotisesta.

Lyhyiden markkinakorkojen lasku ja hidastuva laina- ja talletuskasvu supistivat korkokatetta vuoden 2012 aikana. Korkokatteen kannalta tärkeä laina- ja talletuskorkojen välinen kokonaismarginaali pieneni läpi vuoden, kun lainakorot laskivat talletuskorkoja voimakkaammin. Koko vuoden keskimääräinen 1,52 prosenttiyksikön kokonaismarginaali oli 12 % pienempi kuin vuotta aiemmin (1,72 prosenttiyksikköä). Finanssikonsernien yhteenlaskettu korkokate pieneni

¹⁸ Tässä tarkastelussa suomalaiset finanssikonsernit sisältävät Aktia-konsernin, Danske Bank Oyj -konsernin, Evli Pankki -konsernin, Nordea Pankki Suomi -konsernin, OP-Pohjola-ryhmän, POP Pankki -ryhmän, säästöpankkiryhmän ja Ålandsbanken-konsernin.

kuitenkin suhteellisesti selvästi vähemmän, vain 4 %. Tämä johtui muista tuotteista – etenkin johdannaisista – saadun korkokatteen tuntuva kasvusta.

Kuvio 9. Suomen luottolaitosten laina- ja talletuskannan keskipöröt sekä kokonaismarginaali

Lähteet: Suomen Pankki ja Reuters.

Muiden tuottojen 18 prosentin kasvun taustalla oli kaupankäynnin ja sijoitustoiminnan nettotuottojen sekä vakuutustoiminnan nettotuottojen hyvä kehitys vuonna 2012. Kulut kasvoivat maltillisesti eli 2 %. Arvon alentumistappiot luotoista ja muista sitoumuksista lisääntyivät kolmanneksen, mutta pysyttelivät pieninä suhteessa luotokantaan.

Finanssikonsernien yhteenlaskettu tase supistui 8 % vuoden 2012 aikana. Tämä johtui yksinomaan Nordea Pankki Suomesta, jonka tase pieneni vuoden aikana 14 % (57 mrd. euroa) muun muassa, koska johdannaisopimusten tasearvot laskivat keskusvastapuoliselvityksen käytön lisääntymisen takia. Muiden finanssikonsernien yhteenlaskettu tase kasvoi 9 %.

Vaikka finanssikonsernien liikevoitto kasvoi, suomalaisen pankkitoiminnan yhteenlaskettu liikevoitto polki paikallaan noin 1,0 mrd. eurossa. Tämä johtuu siitä, että pankkitoiminnan tuotot kehittyivät vaisummin kuin vakuutustoiminnan ja kaupankäynnin ja sijoitustoiminnan nettotuotot, joita ei segmenttiraportoinnissa yleensä lueta peruspankkitoimintaan. Nämä erät tukivat erityisesti suurimpien toimijoiden kannattavuutta.

Taulukko 1. Suomessa toimivien pankkien liikevoitot, milj. euroa

	2012	2011	<i>Muutos</i>
Nordea-konserni	4 117	3 547	16 %
Vähittäispankki	1 834	1 546	19 %
Vähittäispankkitoiminta Suomessa	357	344	4 %
Henki- ja eläkevakuutus	335	207	62 %
Nordea Pankki Suomi -konserni	1 616	1 482	9 %
Danske Bank -konserni	1 151	564	104 %
Pankkitoiminta	268	-66	..
Vähittäispankkitoiminta Suomessa	19	22	-14 %
Danske Bank Suomi -konserni	157	147	6 %
OP-Pohjola-ryhmä	601	525	14 %
Pankkitoiminta	437	447	-2 %
Vahinkovakuutus	92	8	..
Varallisuudenhoito	101	47	115 %
Pohjola Pankki -konserni	374	258	45 %
Säästöpankit	67.1	65.4	3 %
Aktia-konserni	56.0	44.6	26 %
Pankkitoiminta	39.2	35.6	10 %
Henkivakuutus	14.7	10.3	43 %
POP Pankit	29.4	28.0	5 %
Ålandsbanken-konserni	10.0	-5.7	..
Liiketoiminta Suomessa	0.5	7.9	-94 %
Evli Pankki -konserni	3.6	3.6	0 %
1. Suomalainen pankkitoiminta	953	954	0 %
2. Suomalaiset finanssikonsernit	2 540	2 290	11 %
3. Suomessa toimivat finanssikonsernit	6 035	4 772	26 %

1. Aktian pankkitoiminta, Danske Bankin pankkitoiminta Suomessa, Evli Pankki, Nordean pankkitoiminta Suomessa, OP-Pohjola-ryhmän pankki- ja sijoituspalvelutoiminta, POP Pankki –ryhmä, säästöpankkiryhmä ja Ålandsbankenin liiketoiminta Suomessa

2. Aktia-konserni, Danske Bank Oyj –konserni, Evli Pankki –konserni, Nordea Pankki Suomi –konserni, OP-Pohjola-ryhmä, POP Pankki –ryhmä, säästöpankkiryhmä ja Ålandsbanken-konserni.

3. Suomalaiset finanssikonsernit, Danske Bankista ja Nordeasta koko konsernit.

Lähde: Pankkien tilinpäätökset.

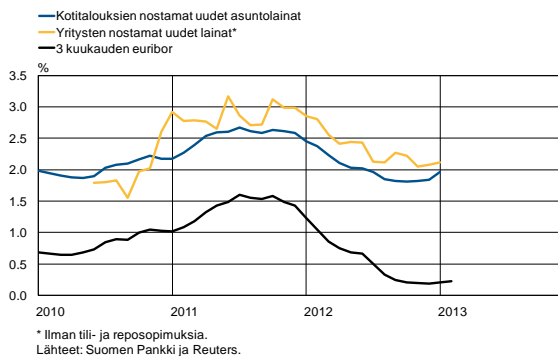
2.2 Marginaalit leventyneet eniten asuntolainoissa ja pienissä yrityslainoissa

Kimmo Koskinen ja Hanna Putkuri

Uusien asunto- ja yrityslainojen marginaalit ovat leventyneet Suomessa kesästä 2011 lähtien. Eniten ovat leventyneet asuntolainojen ja pienimpien yrityslainojen marginaalit. Uusien lainojen korot ovat kuitenkin yhä sekä historiallisesti että euroalueen keskimääräisiin korkoihin verrattuna matalat.

Kotitalouksien nostamien uusien asuntolainojen keski-korko nousi Suomessa tammikuussa 1,97 prosenttiin (Kuvio 10). Syksyllä 2012 alkaneesta nousustaan huolimatta uusien asuntolainojen keski-korko on edelleen historiallisesti katsoen matala ja selvästi matalampi kuin muissa euroalueen maissa. Yritysten nostamien uusien lainojen¹⁹ keski-korko pysytteli tammikuussa 2,1 prosentin tuntumassa.

Kuvio 10. Suomen rahalaitosten uusien asunto- ja yrityslainojen keski-korot ja 3 kuukauden euribor

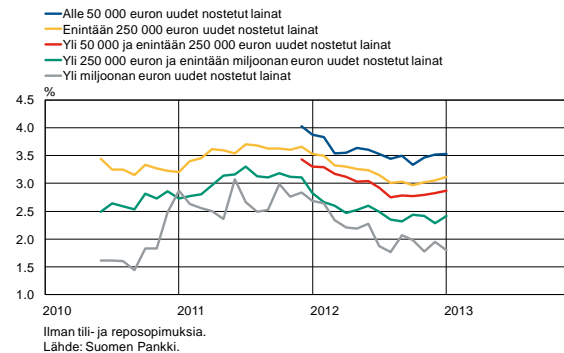

Uusien yrityslainojen keski-korossa on tyypillisesti enemmän kuukausittaista vaihtelua kuin uusien asuntolainojen keski-korossa. Tämä heilahtelu johtuu lähin-

¹⁹ Ilman tili- ja reposopimuksia.

nä suurten yritysten nostamista uusista yli miljoonan euron lainoista, joiden korot vaihtelevat enemmän kuukaudesta toiseen ja jotka vaikuttavat keski-korkoon enemmän kuin kooltaan pienemmät lainat (Kuvio 11).

Kuvio 11. Suomen rahalaitosten uusien yrityslainojen keski-korot lainan koon mukaan

Pienet, enintään 250 000 euron yrityslainat ovat korollaan selvästi kalliimpia kuin suuremmat yrityslainat. Kaikkein kalleimpia ovat alle 50 000 euron lainat, ja niiden korot ovat nousseet voimakkaimmin lokakuusta 2012 (Kuvio 11). Samalla pienten ja suurten yrityslainojen korkoero on kasvanut.

Pienten yrityslainojen marginaalit leveimmät

Suomessa asunto- ja yrityslainojen viitekorkoina yleisesti käytetyt euriborit ovat laskeneet historiallisen matalalle tasolle. Viitekoron lisäksi perittävät asiakas- ja lainakohtaiset marginaalit ovat sen sijaan leventyneet kesästä 2011 alkaen (Kuvio 12).²⁰ Uusien asuntolainojen laskennallinen marginaali oli tammikuussa keskimäärin 1,44 ja yrityslainojen 1,76 prosenttiyksikköä.

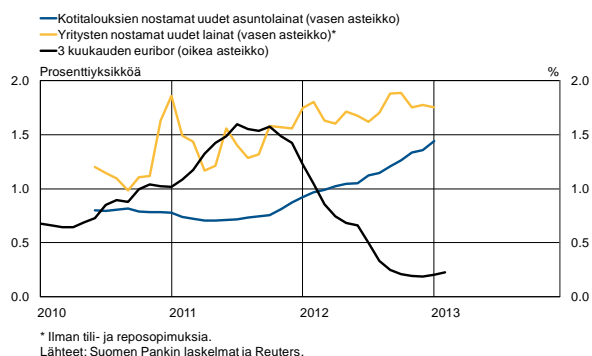
Marginaalit ovat leventyneet eniten ja ovat leveimmillään uusissa enintään 250 000 euron yrityslainoissa; tammikuussa ne olivat keskimäärin 2,63 prosenttiyksikköä (Kuvio 13). Uusien enintään 50 000 euron yrityslainojen laskennallinen marginaali oli

²⁰ Tässä esitetyt laskennalliset marginaalit perustuvat Suomen Pankin laskelmiin ja tietoihin eri viitekorkoihin sidottujen uusien nostettujen lainojen koroista ja määristä.

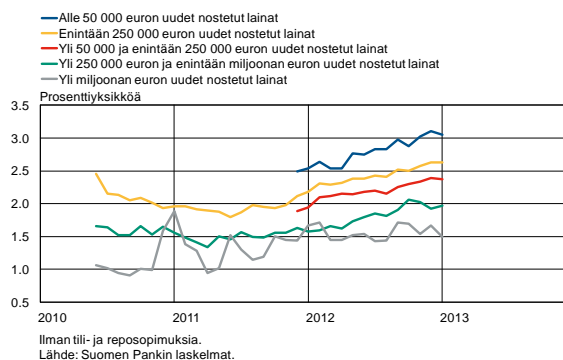
tammikuussa keskimäärin 3,05 prosenttiyksikköä, 50 000–250 000 euron lainojen 2,37 ja 250 000–1 000 000 euron lainojen 1,97 ja tätä suurempien yrityslainojen 1,49 prosenttiyksikköä.

Lainojen hinnoitteluun vaikuttaa mm. se, että pienille yrityksille myönnetyt lainat arvioidaan tyypillisesti riskipitoisemmiksi kuin toimintansa vakiinnuttaneiden suurempien yritysten suuremmat lainat. Riskipitoisemmiksi luokitelluilla lainoilla on suuremmat riskipainot pankkien vakavaraisuuslaskennassa, mikä aiheuttaa pankeille kustannuksia, kun niiden on pidettävä hallussaan suhteellisesti enemmän omia varoja näihin saamiin liittyviä luottoriskejä vastaan.

Kuvio 12. Suomen rahalaitosten uusien asunto- ja yrityslainojen keskimarginaalit ja 3 kuukauden euribor

Kuvio 13. Suomen rahalaitosten uusien yrityslainojen keskimarginaalit lainan koon mukaan

Suomessa toimivat pankit ovat perustelleet lainamarginaalien viimeaikaista leventämistä muun muassa varainhankintansa kallistumisella ja ennakoituilla, kiristyvällä sääntelyllä aiheutuvilla kustannuksilla.

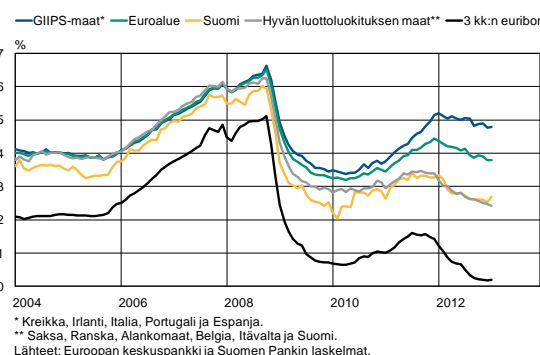
Tämän lisäksi euriborkorkojen lasku historiallisen matalalle on heikentänyt peruspankkitoiminnan kannattavuutta supistamalla pankkien korkokatteita.²¹

Ennen kansainvälisen finanssikriisin puhkeamista asuntolainojen marginaalit supistuivat Suomessa ennätysellisen kapeiksi, kun näiden lainojen kohtelu pankkien vakavaraisuuslaskennassa keveni²², talous ja työllisyys kehittyivät suotuisasti, asuntolainakanta kasvoi nopeasti ja pankkien välinen kilpailu oli kovaa.

Euroalueen velkakiisi kasvattanut korkoeroja

Euroalueen velkakiisi on leventänyt pankkien myöntämien lainojen marginaaleja etenkin alueen kriisimaissa. Eniten korkoeroja on kiristetty yrityslainoissa ja etenkin pienille ja keskisuurille yrityksille myönne-tyissä lainoissa (Kuvio 14). Pienissä yrityslainoissa korkoero GIIPS-maiden ja hyvän luottoluokituksen maiden välillä on kasvanut euroalueella jo yli 2 prosenttiyksikköön, kun vielä ennen kriisiä pankkilainat hinnoiteltiin lähes yhtä kalliiksi eri maissa. Korkoerot ovat kasvaneet myös asuntolainoissa mutta selvästi maltillisemmin. Euroalueen maiden korkoerot kuvastavat etenkin kriisimaiden heikkoa talouskehitystä sekä pankkien varainhankinnan kallistumista ja luottoriskien kasvamista näissä maissa.

Kuvio 14. Alkuperäiseltä koron kiinnitysajaltaan korkeintaan vuodeksi sidottujen uusien enintään miljoonan euron yrityslainojen keskimerot

²¹ Ks. artikkeli 2.1 tässä raportissa.

²² Ks. artikkeli 5.1 tässä raportissa.

3 Arvopaperimarkkinat

3.1 Yritysten rahoitusrakenne muuttumassa?

Pertti Pyllkkönen ja Katja Taipalus

Pankkien merkitys yritysten rahoituksessa on ollut Euroopassa perinteisesti hyvin vahva. Kriisimaiden pankkien ongelmat ja rahoituksen välityksen häiriöt ovat vahvistaneet kriisin vaikutuksia ja voimistaneet Euroopan talouskehityksen kahtiajakautuneisuutta. Samalla yritykset ovat alkaneet hakea rahoitusta yhä enemmän pankkijärjestelmän ulkopuolelta. Markkinaehtoisen yritysrahoituksen merkitys on kasvanut myös Suomessa viimeisen vuoden aikana.

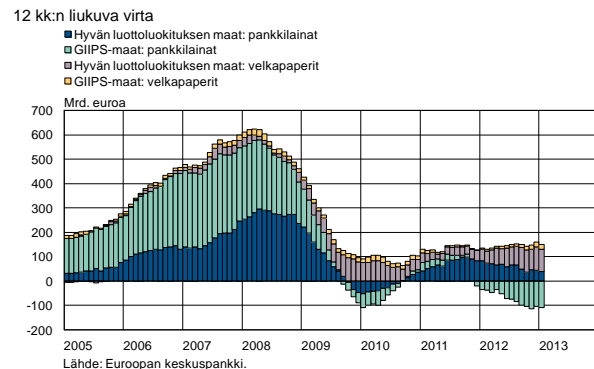
Yritysrahoitus on ollut Euroopassa perinteisesti hyvin pankkikeskeistä esimerkiksi Yhdysvaltoihin verrattuna. Euroopassa pankkilainojen osuus suurtenkin yritysten velkarahoituksesta on ollut noin 55 %, kun Yhdysvalloissa vastaava osuus on noin 34 %. Pienempien yritysten riippuvuus pankkien luotonannosta on vielä vahvempi.

Viime vuosien finanssikiäriä ja sitä seuranneet sääntelyhankkeet ovat kuitenkin muuttamassa eurooppalaisten yritysten rahoitusrakennetta siten, että pankkiluottojen osuus rahoituksesta on pienentynyt ja suoraan markkinoilta haettavan rahoituksen osuus kasvanut. Kriisimaiden pankkisektorien ongelmat, pankkien taseiden heikkous ja pankkeja kohtaan tunnettu yleinen epäluottamus ovat lisänneet pankkien varainhankinnan kustannuksia, mikä on heikentänyt niiden kykyä

myöntää luottoja. Rahoitusolot ovat kiristyneet selvästi etenkin GIIPS-maissa.

Suuret yritykset ovat pystyneet korvaamaan pankkiluotonannon tiukentumista hakemalla rahoitusta suoraan markkinoilta. Heikoimmassa asemassa ovat olleet kriisimaiden pienet ja keskisuuret yritykset, joiden mahdollisuudet hyödyntää markkinaehtoista rahoitusta ovat varsin rajalliset. GIIPS-maissa pankit ovat voineet korvata vain pienen osan luotonannon supistumisesta markkinarahoituksella toisin kuin hyvän luottoluokituksen maissa (Kuvio 15). Kehityksen taustalla on kuitenkin myös kysyntään liittyviä tekijöitä, kuten investointien väheneminen.

Kuvio 15. Euroalueen yritysten pankkilainat ja liikkeeseen laskemat velkapaperit

Pankkitoiminnan sääntelyn uudistamisella pyritään turvaamaan toiminnan vakautta ja vastaisuudessa estämään koetunkaltaisten finanssikiäriä laajamittaiset vaikutukset. Lyhyellä aikavälillä sääntelyuudistukset voivat lisätä pankkien kustannuksia ja muokata niiden liiketoimintamalleja, mikä voi osaltaan lisätä markkinaehtoisen rahoituksen merkitystä. Pääomamarkkinoiden kehittyneisyydessä on Euroopassa suuria eroja, mikä voi joissakin maissa rajoittaa yritysten mahdollisuuksia turvautua vaihtoehtoisiin rahoituslähteisiin.

Suomessa pankkien yrityslainakannan kasvu pysähtynyt

Taloukskasvun hiipuminen ja rahoitusmarkkinoiden epävarmuuden jatkuminen ovat näkyneet Suomessa mm. yritysten investointien varovaisuutena ja pitkäaikaisen vieraan pääoman kysynnän vaikeutena. Pankkien yrityksille myöntämien lainojen määrä on pysytellyt jokseenkin ennallaan viimeisen vuoden ajan. Työeläkeyhtiöiden suora luotonanto yrityksille on supistunut.

Kiristynyt sääntely ja kannattavuuspaineet ovat tiukentaneet pankkien myöntämien yrityslainojen ehtoja. Esimerkiksi yrityslainojen keskimääräiset marginaalit ovat leventyneet jo parin viime vuoden ajan.²³ Pienempien yritysten tapauksessa rahoituksen saatavuutta vaikeuttavat myös vakuusvaatimusten kasvu ja yritysten vakuuskelpoisen materiaalin niukkuus. Kovenanttien eli ns. sopimusvakuuksien käytön lisääntyminen voi myös osaltaan vähentää yrityslainojen kysyntää.

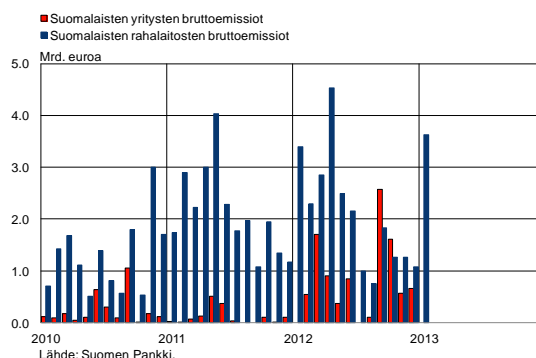
Suomalaisten yritysten JVK-lainakannan kasvu ennätysellistä vuonna 2012

Rahoitusmarkkinoiden muutosten myötä etenkin suurimmat suomalaiset yritykset ovat ryhtyneet monipuolistamaan rahoitusrakenteitaan. Yritysten joukkovelkakirjalainojen liikkeeseenlaskut kasvoivat vuonna 2012 poikkeuksellisen ripeästi. Bruttomääräisesti emissiot lisääntyivät 9,9 mrd. euroon, kun ne edellisenä vuonna olivat vain vajaat 1,4 mrd. euroa (Kuvio 16). Yritysten joukkovelkakirjojen liikkeeseenlaskuista lähes kolmannes suuntautui kotimaahan.

Yrityslainojen liikkeeseenlaskijoiden kirjo on monipuolinen. Teollisuusyritysten ohella pitkäaikaista markkinarahoitusta ovat hankkineet myös useat kauppan alan sekä rakennus- ja kiinteistöalan yritykset.

²³ Ks. artikkeli 2.2 tässä raportissa.

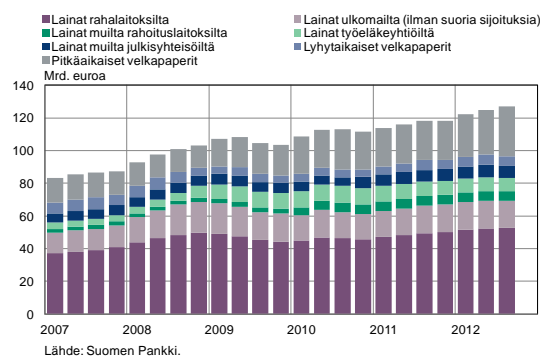
Kuvio 16. Yksityisen sektorin JVK-emissiot

Yritysten lyhytaikaisen markkinarahoituksen eli yritystodistusten kotimaiset markkinat ovat toimineet kohtuullisen hyvin. Yritystodistusten liikkeessä oleva määrä on pysynyt jo pitkään 5–6 mrd. eurossa. Yritystodistusten ja joukkovelkakirjojen osuus suomalaisten yritysten korollisesta velasta oli syyskuun 2012 lopussa yhteensä noin neljännes (Kuvio 17). Suomessa toimivien pankkien osuus rahoituksesta on noin 40 %, ja pankit ovat yhä tärkein yksittäinen rahoituksen lähde yrityksille.

Markkinarahoituksen lisääntymisen ohella suomalaisten yritysten rahoituslähteitä monipuolistaa myös se, että erityisrahoituslaitos Finnveran mahdollisuuksia kasvattaa yritysrahoitustaan on vahvistettu. Tämä tukee erityisesti pienten ja keskisuurten yritysten rahoituksen saatavuutta.

Kuvio 17. Suomalaisten yritysten korollisen velan rakenne

Haasteena yritysten rahoitusrakenteiden monipuolistaminen

Yrityssektorin rahoitusrakenteiden muutokset ovat varsin hitaita, vaikka tarve rahoituslähteiden monipuolistamiseen on selkeä. Suomalaisten yritysten rahoitusrakenteiden muutosta markkinaehtoisempaan suuntaan hidastaa se, että kotimaiset pääomamarkkinat ovat kansainvälisesti vertailtuna suppeat. Kansainvälisiä liikkeeseenlaskuja vaikeuttaa puolestaan se, että vain harvoilla suomalaisilla yrityksillä on luottoluokitus. Lisäksi suomalaisten yritysten keskimääräinen koko esimerkiksi liikevaihdolla mitattuna on varsin pieni. Kun pääomamarkkinoiden rakenne on nykyisenlainen, markkinoilta rahoitusta hankkivien yritysten lukumäärä jääkin varsin pieneksi.

Yritysten kotimaisten rahoitusmahdollisuuksien laajentuminen vaatisi velkakirjamarkkinoiden toiminnan laajentumista, kuten säädeltyä markkinapaikkaa kevyemmän vaihtoehtoisen markkinapaikan käynnistymistä. Yksi esimerkki tällaisesta on Deutsche Börsen yhteydessä toimiva yrityslainoille tarkoitettu Entry Standard -kauppapaikka. Tässä kauppapaikassa listattujen yritysten joukkovelkakirjalainojen emissioiden koko on keskimäärin 30–50 milj. euroa, mutta listalla on myös 10 milj. euron emissioita. Lainoilla on pääasiassa Euroopan arvopaperimarkkinaviranomaisen (European Securities and Markets Authority, ESMA) rekisteröimän luottoluokittajan antama luokitus. Lainojen pienin kaupankäyntierä on 1 000 euroa, eli myös yksityishenkilöiden sijoitukset näille joukkolainamarkkinoille ovat mahdollisia.

4 Infrastruktuuri

4.1 SEPA-siirtymä loppukirivaiheessa

Marianne Palva

SEPA-siirtymän loppuun saattamiseen euroalueella on aikaa enää alle vuosi. Muutamia maita lukuun ottamatta prosessi on edennyt tahmeasti sekä tilisiirron että erityisesti suoraveloituksen osalta. Suomessakin suoraveloituksen muuntamisessa riittää vielä työsarkaa.

EU:n asetus²⁴ edellyttää, että euroalueella luovutaan kansallisesta tilisiirrosta ja suoraveloituksesta ja siirtytään käyttämään yhtenäisen euromaksualueen (Single Euro Payments Area) SEPA-muotoisia tilisiirtoja ja suoraveloituksia viimeistään 1.2.2014. Euroalueen ulkopuolisten SEPA-maiden²⁵ siirtymäaika päättyy 31.10.2016.

Asetukseen sisältyy joukko siirtymäsäännöksiä, joiden mukaan euroalueen jäsenvaltiot voivat tietyiltä osin päättää sallia pidempiä siirtymäaikoja. Siirtymäsäännöt ovat kuitenkin poikkeuksia ja koskevat rajoitettua osaa maksuista tai tarjotuista palveluista. Näiden sääntöjen mukaan pankit voivat tarjota asiakkailleen tilisiirtojen muunto- ja täydennyspalveluja, jos jäsenvaltio on niin päättänyt. Lisäksi jäsenvaltio voi päättää sallia tiettyjen perinteisten, hyvin rajoitetussa käytössä

²⁴ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (260/2012) euromääräisiä tilisiirtoja ja suoraveloituksia koskevista teknisistä ja liiketoimintaa koskevista vaatimuksista.

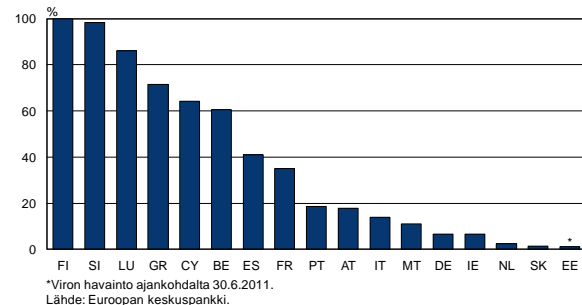
²⁵ Bulgaria, Iso-Britannia, Latvia, Liettua, Puola, Romania, Ruotsi, Tanska, Tšekki, Unkari, Norja, Islanti, Liechtenstein.

olevien tilisiirtoon tai suoraveloitukseen perustuvien erityistuotteiden (niche products) käytön enintään tammikuun 2016 loppuun.

Esimerkki kansallisesta erityistuotteesta on Saksassa ja Itävallassa käytössä oleva maksukorttitapahtumaa muistuttava suoraveloitus. Siinä asiakas käyttää korttia myyntipisteessä maksutapahtuman käynnistämiseksi. Kortinluku antaa kaupalle sähköisen valtuutuksen, jonka perusteella tehdään suoraveloitus asiakkaan pankkitililtä. Muunlaisille kansallisille erityistuotteille on myönnetty siirtymäaika Espanjassa, Italiassa, Itävallassa, Ranskassa ja Kyproksella.

Kansallisten maksuvälineiden korvaaminen SEPA-maksuvälineillä on työläs ja aikaa vievä prosessi. Siirtymäkauden loppuun on enää vajaa vuosi. Siirtyminen on käynnissä kaikissa euroalueen maissa, mutta siinä on edetty hyvin eri tahtiin. Suomessa siirtyminen vie tiin tilisiirron osalta päätökseen vuoden 2011 aikana. SEPA-tilisiirtojen osuus vaihtelee huomattavasti maittain, ja siirtymäaste on vielä pieni euroalueen suurissa maissa (Kuvio 18).

Kuvio 18. SEPA-tilisiirtojen osuus kaikista tilisiirroista maittain euroalueella 30.9.2012

Suoraveloituksessa eniten työtä sekä Suomessa että muualla euroalueella

Useimmissa maissa kansallinen suoraveloitus korvataan SEPA-suoraveloituksella. Suomessa ja Virossa on kuitenkin päädytty ratkaisuun, jossa verkkopankkia käyttävien yksityisasiakkaiden suoraveloitukset korvataan pankkien kehittämällä e-laskulla. Muiden yksityisasiakkaiden suoraveloitukset korvataan suoramaksulla. Korvaavaan palveluun siirtyvät laskuttajat hoitivat siirtymisen uuteen palveluun yhdessä pankkien kanssa. Mikäli maksaja hyväksyy siirtymisen uuteen palveluun, hänen ei tarvitse tehdä mitään. Joissakin tapauksissa pienet laskuttajat, kuten taloyhtiöt, saattavat palata käyttämään paperilaskua, jonka asiakas maksaa omatoimisesti.

Yrityisasiakkaiden suoraveloituksia koskevaa kansallisen suoraveloituksen muuntopalvelua ei ole tarjolla. Tästä syystä laskuttajan ja maksajan on sovittava keskenään, miten poistuva palvelu korvataan. Korvavaksi palveluksi suositellaan tässäkin tapauksessa e-laskua. Sen avulla yritys voi tehostaa taloushallintoaan ja saavuttaa kustannussäästöjä. Myös kuluttajalle sähköinen laskutus tarjoaa etuja, kuten laskujen sähköisen arkistoinnin.

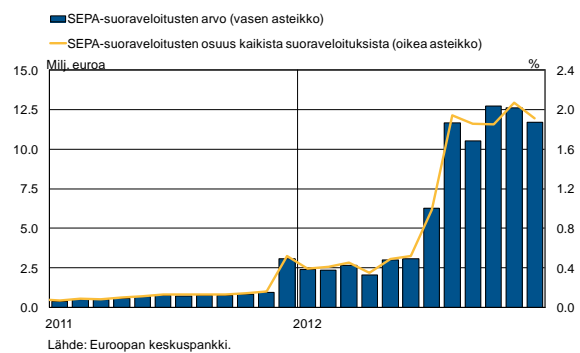
Suomessa pankeilla on valmius aloittaa suoraveloitusten muuntoprosessi, ja ensimmäiset laskuttajat ovat sen jo käynnistäneet. Useimmat yritykset aloittavat pieniä laskutuseriä käyttäen varmistaakseen, että kaikki toimii toivotulla tavalla. Jokaisen laskuttajan tapauksessa prosessi kestää vähintään kaksi kuukautta, sillä lain mukaan kuluttajalle pitää antaa tämän verran aikaa reagoida ilmoitukseen siirtymisestä uuteen palveluun. Vasta määräajan umpeuduttua laskuttaja voi viedä prosessin loppuun ja siirtyä käyttämään uutta palvelua.

Prosessin keston ja monimutkaisuuden vuoksi laskuttajien olisi syytä käynnistää suoraveloitusten muun-

taminen mahdollisimman pian. Lisätietoa SEPA-suoraveloituksesta ja Suomen siirtymän edistymisestä on saatavilla Finanssialan Keskusliiton sivuilta²⁶.

Kansallisesta suoraveloituksesta luopuminen ei ole edennyt muissakaan euromaissa juuri pidemmälle kuin Suomessa. Maittaista tietoa kehityksestä ei ole lukuun ottamatta euroalueen selvityskeskusten tilannetta (Kuvio 19). Vuoden 2012 lopulla SEPA-suoraveloitusten osuus kaikista suoraveloituksista oli vain reilut 2 %. Työsarkaa siis riittää myös muualla euroalueella.

Kuvio 19. SEPA-suoraveloitusten osuus kaikista suoraveloituksista euroalueen selvityskeskustoissa

SEPA:n hyödyt toteutuvat vähitellen

Eurojärjestelmä ja kansalliset keskuspankit lisäsivät panostaan SEPA-siirtymän edistämiseksi siirtymää koskevan asetuksen tultua voimaan 14.3.2012. Prosessin etenemistä seurataan aiempaa tiiviimmin ja SEPA-tiedottamista on lisätty. Euroopan keskuspankki on päivittänyt ja laajentanut SEPA-tietoa verkossa.²⁷ Lähiaikoina EKP tulee julkaisemaan SEPA-siirtymäraportin, jossa esitellään myös maakohtaisesti eri sektoreiden siirtymätilanne. SEPAsta saatavat hyödyt toteutuvat täysimittaisesti vasta, kun työ on kaikilta osin viety päätökseen.

²⁶ Ks. <http://www.fkl.fi/teemasivut/sepa/ajankohtaista/SEPA-uutiskirjeet/Sivut/default.aspx>.

²⁷ Ks. <http://www.ecb.int/paym/sepa/html/index.en.html>.

4.2 Maksujenvälityksessä edelleen häiriöitä

Anne Nisén²⁸

Suomessa toimivat pankit toteuttivat yhtenäisen euromaksualueen (SEPA) edellyttämät muutokset tilisiirtoihin yhtenä ensimmäisistä maista Euroopassa. Muutosvaihe lisäsi häiriöitä maksujenvälityksessä, eikä niiden syytä ole toistaiseksi saatu kokonaan korjattua.

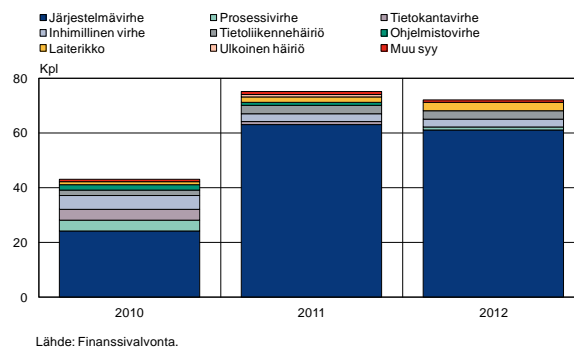
Siirtyminen yhtenäiseen euromaksualueeseen lisäsi Suomessa maksujenvälityksen häiriöalttiutta, sillä pankit tekivät mittavia muutoksia maksujärjestelmiinsä. Kotimaiset tilisiirrot alettiin vuoden 2011 aikana välittää kokonaan EBA Clearingin STEP2-järjestelmässä.

Vaikka maksujenvälityksen osapuolet ovat panostaneet häiriöiden lähteiden tunnistamiseen, korjaamiseen, valvontaan ja raportointiin, maksujenvälityksen häiriöitä ei ole saatu täysin poistettua. Kaikki häiriöt ovat johtuneet yksittäisten pankkien sisäisistä prosesseista, kun taas maksuja välittävä STEP2-järjestelmä on toiminut moitteettomasti. Käytännössä häiriöt saatavat näkyä maksajille ja maksunsaajille maksujen viivästymisenä. Häiriöt näkyvät asiakkaiden arjessa selvimmin, jos ne ajoittuvat toistuvaissuoritusten, kuten palkkojen, maksupäivään.

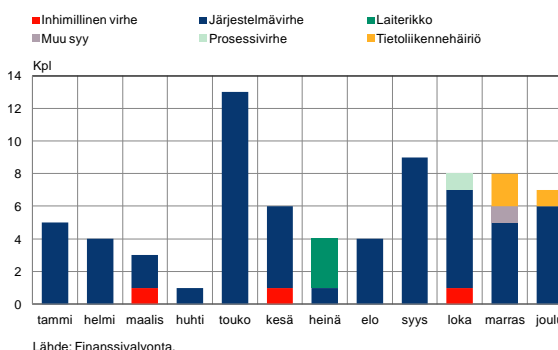
Vuosina 2011 ja 2012 maksujenvälityksen häiriöitä oli yli 70 päivänä, eikä selvää käännettä parempaan ole voitu todeta (Kuvio 20). Eniten on esiintynyt järjestelmävirheistä aiheutuneita häiriöitä (Kuvio 21). Häiriöiden syyt kuitenkin vaihtelevat, minkä vuoksi häiriöiden poistaminen on ollut haastavaa pankeille. Vuoden

2012 aikana on ollut muutamia tapauksia, joissa maksujen hyvittäminen saajien tileille on viivästynyt seuraavaan pankkipäivään. Useimmiten viivästykset ovat kuitenkin olleet melko lyhyitä, ja saapuneet maksut on saatu hyvitettyä saajille saman päivän aikana.

Kuvio 20. Maksujenvälityksen häiriöt Suomessa häiriötyypeittäin vuosina 2010–2012

Kuvio 21. Maksuliikennehäiriöiden jakautuminen Suomessa kuukausittain vuonna 2012

Finanssivalvonta edellyttää, että pankit raportoivat sille häiriöistä, analysoivat niiden syyt ja korjaavat häiriöt ripeästi. Finanssivalvonta seuraa maksujenvälityksen luotettavuutta mm. tarkastamalla pankkien maksujärjestelmiä. Suomen Pankki teki vuonna 2012 kotimaisesta maksamisesta yleisvalvonta-arvion ja on edellyttänyt pankeilta kotimaisen maksuliikenteen hallinnon ja prosessien parantamista. Suomen Pankki ja Finanssivalvonta seuraavat edelleen maksujenvälitystä ja pankkien toimintaa, jotta häiriöitä pankkien prosesseissa saataisiin vähennettyä.

²⁸ Kirjoittaja työskentelee Finanssivalvonassa.

4.3 Kannanottopyyntö tilitietojen käytön edellytyksistä

Timo Iivarinen ja Erja Pullinen²⁹

Euroopan kansallisten keskuspankkien ja valvojen yhteinen vähittäismaksujen turvallisuutta käsittelevä työryhmä (European Forum on the Security of Retail Payments) hakee kannanottopyynnön avulla palautetta tilitietojen käyttöä koskevista suosituksista. Näiden suositusten tarkoituksena on mahdollistaa kolmansien osapuolten tuottamat, asiakkaiden tileihin liitetyt informaatio- ja maksupalvelut ja varmistaa näiden palvelujen turvallisuus.

Internetin käytön jatkuvasti lisääntyessä myös monet pankeista riippumattomat palveluntarjoajat, ns. kolmannet tahot, ovat alkaneet kehittää maksamiseen liittyviä uusia palveluita. Koska näissä palveluissa hyödynnetään pankeissa olevia asiakkaiden tilejä, uudet innovatiivisia palveluita kehittävät tahot tarvitsevat jonkinlaisen pääsyn asiakkaiden tilitietoihin.

Euroopan keskuspankki, EU-alueen kansalliset keskuspankit ja SecuRe Pay -yhteistyössä mukana olevat valvojat ovat julkaisseet ehdotuksen turvallisuussuosituksista³⁰, jotka koskevat näitä uusia palveluita ja niiden tarjoajia. Suositusten tarkoituksena on osaltaan lisätä palvelujen turvallisuutta ja asiakkaiden luottamusta uusiin palveluihin. Ehdotusta voi kommentoida EKP:lle 12.4.2013 mennessä.³¹ Lopulliset

²⁹ Jälkimmäinen kirjoittaja työskentelee Finanssivalvonnassa.

³⁰ Recommendations for "payment account access" services.

³¹ Lisää tietoa vastaamisesta ja yksityiskohtaiset turvallisuussuosituksukset, ks. EKP: http://www.ecb.int/press/pr/date/2013/html/pr130131_1_response.en.html.

turvallisuussuosituksukset julkaistaan kannanottopyynnön avulla saatujen kommenttien käsittelyn jälkeen.

Uudet palvelut liittyvät informaatioon ja verkkomaksamiseen

Tyypillisiä kolmansien tahojen tarjoamia maksamiseen liittyviä palveluita ovat tilejä koskevat informaatiopalvelut ja verkkomaksamisen palvelut.

Informaatiopalvelu on yleensä sovellus, jonka avulla helpotetaan asiakkaan tilien ja oman talouden seurantaan keräämällä asiakkaan eri tilien tiedot (esim. saldot ja käyttövarat) yhdeksi kokonaisuudeksi, vaikka tilit sijaitsisivat eri pankeissa.

Verkkomaksamisen palvelut koskevat tyypillisesti ostoksia, joita asiakas tekee verkkokaupassa. Kolmannet osapuolet tarjoavat pankeista riippumattomia palveluita näiden ostosten maksamiseksi asiakkaan omalta pankkitililtä. Maksun onnistuminen edellyttää kuitenkin, että maksun kate voidaan varmistaa ja varata tililtä. Tämä vaatii, että palveluntarjoajalla on reaaliaikainen yhteys asiakkaan tiliin.

Turvallisuussuosituksilla monta tarkoitusta

Turvallisuussuosituksilla pyritään varmistamaan, että tilinomistajien varat ja tilitiedot eivät joudu väärinkäytösten kohteeksi. Samalla kuitenkin halutaan mahdollistaa uusien palveluntarjoajien toimintaedellytykset. Uusien palveluiden tarjoajat edesauttavat osaltaan koko yhteiskunnan kannalta tehokkaiden ja turvallisten maksupalveluiden syntymistä ja tuovat samalla uutta kilpailua maksamisen alueelle.

Yhtenäistämällä perinteisten pankkien ja uusien palveluntarjoajien välisiin rajapintoihin kohdistuvat turvallisuusvaatimukset Euroopassa helpotetaan myös uusien palveluntarjoajien toiminnan käynnistämistä ja jatkamista maksujenvälityksessä sekä edistetään Euroopan laajuista, yhtenäistä maksualuetta.

Palveluntarjoajille useita vaatimuksia

Palveluntarjoajilla tulee olla riittävät kontrolli- ja turvallisuusmenettelyt sen varmistamiseksi, ettei pankissa olevien asiakastilien turvallisuus vaarannu. Palveluntarjoajien tulee myös pystyä tarjoamaan palveluiden käyttäjille riittävät tiedot palvelusta, jotta käyttäjä itse pystyy arvioimaan riskejä, joita palveluun liittyy.

Kaikkien palveluun osallistuvien osapuolten toiminnasta tulee jäädä riittävät lokitiedot, jotta tapahtumat voidaan tarpeen vaatiessa jäljittää. Osapuolten tulee välittää keskenään tietoja mahdollisista maksun peruutuksista ja turvallisuuteen kohdistuvista rikkomuksista.

Palveluntarjoajien tilinkäyttö tulee rajoittaa ajallisesti ja määrällisesti mahdollisimman vähäiseksi niin, että palvelu kuitenkin pystytään toteuttamaan. Palveluntarjoajien tulee sopia verkkokauppioiden (e-merchants) kanssa siitä, että myös nämä noudattavat samoja turvallisuusvaatimuksia.

Turvallisuussuositukset on pyritty muokkaamaan mahdollisimman yleisluonteisiksi, jotta esimerkiksi tekninen kehitys ei heti vaikuttaisi niiden sisältöön. Sisältöä tullaan kuitenkin tarpeen mukaan kehittämään, jotta se vastaa toimintaympäristön muutoksia. Paikalliset viranomaiset, kuten Suomen Pankki ja Finanssivalvonta, tulevat osaltaan valvomaan lopullisten turvallisuussuositusten noudattamista. Lisäksi EU:ssa on vireillä hanke, jonka avulla pyritään saamaan palveluntarjoajat tulevaisuudessa maksupalveludirektiivin ja siten myös suomalaisen maksupalvelulain alaisiksi toimijoiksi.

5 Sääntelyn ja valvonnan keskeisiä hankkeita

5.1 Pohjoismaat kiristävät asuntoluotonannon sääntelyä

Jukka Vauhkonen

Pohjoismaat ovat ottamassa käyttöön nykyistä vahvempia keinoja asuntoluotonantoon ja asuntojen hintojen heilahteluihin liittyvien riskien vähentämiseksi. Ruotsi ja Norja aikovat korottaa pankkien vakavaraisuusvaatimusten laskennassa käytettäviä asuntoluottojen riskipainoja. Tanskassa kiristettiin pankkien luottotappiovarusten kirjaussäännöksiä. Suomessa hallitukselta odotetaan tänä vuonna esitystä lakimuutoksesta, joka mahdollistaisi sitovan enimmäisluototussuhteen asuntoluotoille.

Viime vuosien maailmanlaajuinen talouskriisi on jälleen osoittanut, kuinka asuntoluotonannon liiallinen kasvu ja asuntojen hintakuplien puhkeaminen voivat synnyttää ja voimistaa rahoituskriisejä ja hidastaa niistä toipumista. Asuntoluotonantoon liittyvät riskit kasvoivat ennen kriisin käynnistymistä myös Pohjoismaissa ja toteutuivat Tanskassa ja Islannissa.³² Kriisin opetuksena asuntoluotonannon sääntelyä on Pohjoismaissa jo kiristetty ja ollaan edelleen kiristämässä.

³² Ks. artikkeli 1.2 tässä raportissa.

Toteutettujen uudistusten tavoitteena on vahvistaa pankkien varautumista asuntoluotonannosta aiheutuvia luottoriskejä vastaan ja vähentää pankkien kannustimia myöntää ja kotitalouksien kannustimia ottaa kotitalouden vakuuksiin ja velanhoitokykyyn nähden hyvin suuria asuntoluottoja. Uudistukset voivat onnistuessaan myös vaimentaa asuntojen hintojen heilahtelua.

Asuntoluottojen pääomavaateet pienenevät juuri ennen finanssikriisiä

Euroopassa vuonna 2007 käyttöön otetut ns. Basel II -vakavaraisuussäännökset kevensivät voimakkaasti asuntoluottojen kohtelua pankkien vakavaraisuuslaskennassa. Basel II -säännökset sallivat pankkien käyttää pankkivalvojan hyväksymiä omia luottohistoria-aineistojaan ja asiakkailleen määrittämiään sisäisiä luottoluokituksia riskipainotettujen saamisten ja niiden perusteella määräytyvien vähimmäispääomavaatimustensa laskennassa.

Uudistuksen seurauksena asuntoluottojen riskipainot ja sitä kautta asuntoluottoja koskevat vähimmäispääomavaatimukset kevenivät useilla pankeilla pieneneen osaan aiemmasta.³³ Muutos oli suurin niillä pankeilla, joilla oli ollut lähihistoriassa vain vähän luottotappioita asuntoluotoista, kuten pohjoismaisilla pankeilla. Erityisesti suurten ruotsalaisten pankkien myöntämien asuntoluottojen keskimääräiset riskipainot ovat olleet viime vuosina pienempiä kuin eurooppalaisten suurten pankkien vastaavat painot keskimäärin.

³³ Basel II -säännökset myös alensivat yksinkertaista luottoriskin standardimenetelmää käyttävien pankkien asuntoluottojen riskipainoa 50:stä 35:een prosenttiin.

Vakavaraisuuslaskennan läpinäkymättömyys ja pankkien väliset suuret erot asuntoluottojen ja muiden saamiserien riskipainoissa ovat kansainvälisesti heikentäneet sijoittajien ja viranomaisten luottamusta pankkien riskipainotettuja vakavaraisuussuhdelukuja kohtaan. Samoin on herännyt epäilyjä, että jotkin pankit ovat voineet tietoisesti aliarvioida luotto- ja kauppitasalkkujensa riskejä, jolloin pankin raportoima vakavaraisuussuhdeluku on antanut pankin tappionkattamiskyvystä liian myönteisen kuvan. Baselin pankkivalvontakomitea onkin käynnistänyt selvityksen pankkien käyttämien riskipainojen laskentamenetelmien luotettavuudesta.³⁴

Rahoitusvalvojat kiristämässä sääntelyä

Ruotsin pankkivalvontaviranomainen Finansinspektionen on ilmoittanut asettavansa ruotsalaisten pankkien myöntämien asuntoluottojen riskipainoille 15 prosentin alarajan.³⁵ Finansinspektionen perustelee korotusta sillä, että menneeseen kehitykseen perustuvat riskipainot eivät riittävästi ilmennä asuntoluotonantoon liittyvien riskien viimeaikaista kasvua Ruotsissa. Näitä riskejä ovat muun muassa asuntoluottojen luottossuhteiden³⁶ kasvu, kotitalouksien velkaantuneisuuden lisääntyminen, asuntoluottojen piteneminen ja lyhentämättömien asuntoluottojen yleistyminen.

Myös **Norjassa** aiotaan korottaa asuntoluottojen riskipainoja. Norjan valtiovarainministeriö pyysi joulukuussa 2012 maan rahoitusvalvojaa tekemään ehdotuksen, kuinka sisäistä luottoluokitusmenetelmää käytävien pankkien myöntämien asuntoluottojen riskipai-

³⁴ Baselin pankkivalvontakomitean lehdistötiedote 31.1.2013, ks. <http://www.bis.org/press/p130131.htm>.

³⁵ Finansinspektionen (26.11.2012) Riskviktsgolv för svenska bolån. Promemoria. Finansinspektionen aikoo toimeenpanna vaatimuksen osana pankin omien varojen kokonaisvaltaista arviota (vakavaraisuussääntelyn ns. pilari 2 -prosessi).

³⁶ Asuntolainan osuus lainalla hankittavan ja lainan vakuutena käytettävän asunnon arvosta lainamyöntöhetkellä.

not saataisiin nostettua vähintään 35 prosenttiin. Rahoitusvalvoja Finansstilsynet antoi ehdotuksensa maaliskuun 2013 alussa. Keskeinen osa ehdotusta on asuntoluottojen riskipainojen laskennassa käytettävän ns. tappio-osuusparametrin (loss given default, LGD) alimman tason asettaminen 25 prosenttiin.³⁷

Tanskassa pankit ovat viime vuosien aikana kärsineet suuria luottotappioita asunto- ja kiinteistöluotonantosta, mikä on osaltaan kannustanut viranomaisia kiristämään asuntoluotonannon sääntelyä. Tanskan pankkivalvoja tarkensi maaliskuussa 2012 pankkiluottojen arvonalennusten kirjaussäännöksiä tavoitteenaan saada pankit kirjaamaan odotettavissa olevat luottotappiot nykyistä varhaisemmin. Tanskassa on myös asetettu keskuspankin, rahoitusvalvojan ja rahoitustoimialan yhteinen työryhmä arvioimaan keinoja asuntojen hintakuplien estämiseksi tulevaisuudessa. Työryhmän odotetaan jättävän raporttinsa vuoden 2013 alkupuoliskolla.

Suomessa hallituksen odotetaan tämän vuoden aikana antavan esityksensä sitovasta enimmäisluottossuhteesta, ns. lainakatosta, jonka Finanssivalvonta voisi tarvittaessa asettaa suomalaisten pankkien myöntämille asunto- ja kiinteistövakuudellisille luotoille.

Pohjoismaissa toteutetut ja valmisteilla olevat asuntoluotonannon sääntelyn tiukennukset ovat pääosin olleet ns. mikrovalvonnasta vastaavien rahoitusvalvojen päätöksiä nykyisten mandaattiansa puitteissa. Vastaisuudessa asuntoluotonantoon ja -markkinoihin liittyvien järjestelmäriskien seuranta ja torjuminen siirtyvät entistä enemmän kansallisesta makrovakaussäntelystä vastaavien viranomaisten ja niiden yhteistyöelinten vastuulle.

³⁷ Finansstilsynetin lehdistötiedote 4.3.2013 Kapitalkrav og risikovekter for boliglån.

5.2 Maailmanlaajuinen oikeushenkilötunnus finanssimarkkinoilla toimiville yhteisöille

Marko Myller

Globaaleilla rahoitusmarkkinoilla useat osapuolet voivat tarjota palveluita tai olla jäsenenä eri maiden maksu- ja selvitysjärjestelmissä, arvopaperikeskuksissa ja keskusvastapuolissa ilman, että niillä on paikallista toimintaa näissä maissa. Useilla toimijoilla on myös nimeltään samankaltaisia yhtiöitä eri maissa. Jotta vastapuolet voitaisiin tunnistaa luotettavasti, kehitteillä on uusi maailmanlaajuinen oikeushenkilötunnus.

Suomessa yritykset ja yhteisöt saavat viranomaisilta numeerisen Y-tunnuksen, jonka avulla muut yritykset, asiakkaat ja viranomaiset voivat helposti tunnistaa yhteisön. Numeerisen tunnuksen etuna on myös sen helppo käsittely erilaisissa tietojärjestelmissä. Vastavankaltainen ajatus – globaalissa mittakaavassa – on finanssimarkkinoilla toimiville yhteisöille kehitteillä olevan maailmanlaajuisen oikeushenkilötunnuksen (Legal Entity Identifier, LEI) taustalla.

Maailmanlaajuista tunnusta koskevan aloitteen tavoitteena on kehittää yksi globaali järjestelmä, jonka avulla voidaan yksikäsitteisesti tunnistaa esim. rahoitusmarkkinatransaktioiden osapuolet. Globaalien toimijoiden jouduttua finanssikriisin eri vaiheissa ongelmiin muilla markkinaosapuolilla ja myös viranomaisilla oli haasteita identifioida nämä toimijat ja markkinaverkostot, joissa ne olivat mukana. Standardoitu tunnus helpottaa vastapuolten ja asiakkaiden tunnistamis-

ta, ja sitä on helpompi hyödyntää tietojärjestelmissä. Hyödyt eivät rajoitu pelkästään osapuolten väliseksi, sillä samaa tunnusta voidaan hyödyntää erilaisissa viranomaisraportoinneissa.

Yhteistä tunnusta koskeva aloite sai vauhtia marraskuussa 2011, jolloin G20-johtajat päättivät kokouksessaan tukea globaalien tunnuksen muodostamista ja pyysivät vakausneuvostoa (Financial Stability Board, FSB) vastaamaan työn koordinoinnista. Kesäkuussa 2012 vakausneuvosto julkisti raportin³⁸, joka sisältää 15 ylitason periaatetta sekä 35 suositusta maailmanlaajuisista oikeushenkilötunnusta koskevalle järjestelmälle.

Järjestelmän hallinto koostuu keskitetystä yksiköstä (Central Operating Unit, COU) ja sen alaisuudessa kussakin maassa toimivasta paikallisesta yksiköstä (Local Operating Unit, LOU). Paikallinen yksikkö voi olla joko viranomainen tai yksityinen toimija. Keskitetyn yksikön toimintaa ohjaa valvontaelin (Regulatory Oversight Committee for the Global Legal Entity Identifier System, ROC), johon kuuluu viranomaisia eri maista. Valvontaelimen jäsenet nimitettiin tammikuussa 2013.

Ylläpidettävien tietojen osalta järjestelmä on suhteellisen kevyt, ja yhteisöjen perustietoja on tarkoitus ylläpitää paikallisella tasolla kansainvälisten yhteisesti sovittujen standardien mukaisesti. Varsinainen maailmanlaajuinen oikeushenkilötunnus on 20-merkkinen kirjaimia ja numeroita sisältävä koodi, joka perustuu vuonna 2012 laadittuun ISO 7442 -standardiin. Tunnus muodostuu seuraavasti:

- Merkit 1–4 koostuvat tunnuksen myöntävän rekisterin tunnisteesta.
- Merkit 5–6 ovat varattuja nollakenttiä.

³⁸ A Global Legal Entity Identifier for Financial Markets (8.6.2012). Ks. http://www.financialstabilityboard.org/list/fsb_publications/tid_156/index.htm.

- Merkit 7–18 on varattu yhteisön tunnistavalle tunnukselle, jonka luo paikallinen rekisteritoimija.
  - Merkit 19–20 ovat tarkistusmerkkejä.
- Tunnuksen lisäksi järjestelmä sisältää tunnuksenhaltijan virallisen nimen, pääkonttorin osoitteen ja maan sekä tiedot rekisteristä, josta yhteisö on tunnuksen saanut.